

Redegørelse nr. R 4 (2/11 2017)

Folketinget 2017-18

Skriftlig redegørelse

(Redegørelsen er optrykt i den ordlyd, hvori den er modtaget).

Redegørelse af 2/11 17 om status over dansk politis situation i forhold til Europol.

(Redegørelse nr. R 4).

Justitsministeren (Søren Pape Poulsen):

1. INDLEDNING

Folketinget vedtog den 27. april 2017 lov nr. 411 om Den Europæiske Unions Agentur for Retshåndhævelsessamarbejde (Europol). Regeringen indgik på den baggrund den 29. april 2017 en aftale med Europol om operativt og strategisk samarbejde.

Det er Rigspolitiets vurdering, at den endelige aftale lever op til det, som Danmark fik stillet i udsigt af Kommissionen i december 2016. Aftalen svarer ikke til et medlemskab af Europol, men aftalen er på en række væsentlige områder operativt tilfredsstillende for dansk politi, og aftalen sikrer på kort sigt dansk politi en tilfredsstillende adgang til Europolis databaser.

Det betyder, at Danmark ikke har direkte søgeadgang i Europol Informationssystem (EIS), men derimod får mulighed for en særlig ordning i forhold til søgning og registrering i Europolis databaser, hvor dansk-talende Europol-ansatte foretager søgninger og registrerer oplysninger for Danmark. Danmark vil fortsat have forbindelsesofficerer i Europolis hovedkvarter i Haag. Danmark kan endvidere fortsætte med at deltage i de analyseprojekter, som Danmark deltog i pr. 1. maj 2017, og Danmark kan inviteres til at deltage i nye analyseprojekter eller eksisterende analyseprojekter, som Danmark ikke deltog i pr. 1. maj 2017. Danmark kan endvidere inviteres til at deltage i Europolis bestyrelsesmøder samt det operationelle mødeforum (Heads of Europol National Units) som observatør uden stemmeret og bidrager fortsat til finansieringen af Europol.

2. NÆRMERE VEDRØRENDE DANSK ADGANG TIL EUROPOLS DATABASES

Europol skal ifølge aftalens artikel 10, stk. 6, stille op til otte dansk-talende Europol-ansatte til rådighed på 24/7 basis med henblik på at håndtere anmodninger fra dansk politi og videregive danske oplysninger til samt hente oplysninger fra Europolis databaser. Danmark skal udstationere nationale eksperter til Europol med henblik på at udføre disse opgaver. Denne del af aftalen indføres over en seks måneders periode og skal således være implementeret ved udgangen af oktober måned 2017, jf. artikel 24, stk. 2. I den mellemliggende periode har Danmark som hidtil direkte adgang til EIS.

Europolis bestyrelse kan ifølge artikel 10, stk. 6, træffe beslutning om, at de nationale eksperter udsendes (tilbage) til Danmark, hvis det er nødvendigt i forhold til formålet med aftalen.

Rigspolitiet har i den forbindelse oplyst, at Europolis bestyrelse den 1. maj 2017 traf beslutning om, at nationale eksperter, der er udstationeret af dansk politi til Europol, vil kunne udsendes til Danmark. Der bliver herefter placeret nationale eksperter både i Europolis hovedkvarter i Haag og i Rigspolitiet til at håndtere anmodninger fra dansk politi mv.

Rigspolitiet har oplyst, at der aktuelt er rekrutteret fire nationale eksperter, hvoraf to skal arbejde i Europolis hovedkvarter i Haag, mens de to øvrige – efter en kort oplæring hos Europol – vil komme til at arbejde i Danmark, hvor deres arbejdsplads vil være et særskilt indrettet kontor i Rigspolitiet.

Rigspolitiet har vurderet, at dette antal er tilstrækkeligt til at sikre en tilfredsstillende betjening af dansk politi. Rigspolitiet har ved vurderingen foretaget en afvejning mellem det forventede behov for betjening og ressourcenssyn. Rigspolitiet har hertil oplyst, at de fire nationale eksperter vil være tilgængelige på de tidspunkter af døgnet, hvor der vurderes at være det største behov. Langt størsteparten af de danske søgninger i EIS bliver foretaget i dagtimerne, og derfor vil de to nationale eksperter, der placeres i Rigspolitiet, være tilgængelige inden for almindelig arbejdstid. De øvrige to nationale eksperter, der placeres i Haag, må forventes løbende at være tilgængelige også på andre tidspunkter af døgnet end dagtimerne.

Hvis der i politikredsene opstår et akut behov for at udveksle oplysninger med Europol på et tidspunkt, hvor de nationale eksperter i Rigspolitiet og i Haag ikke er tilgængelige, vil Rigspolitiet, Nationalt Situations- og Operationscenter (NSIOC), der er døgnbemandet med personale fra Nationalt Efterforskningscenter (NEC), som er særligt uddannet i at forestå kommunikation mellem dansk politi og internationale samarbejdspartnere, sikre, at anmodningen bliver håndteret af Europolis Operations Center i Haag, der ligeledes er tilgængelig på 24/7 basis. Det er Rigspolitiets vurdering, at Danmark uanset tidspunktet på døgnet vil kunne udveksle oplysninger med Europol med den nødvendige hurtighed og smidighed.

Ordningen vil løbende blive evalueret, og Rigspolitiet har oplyst, at det ikke på forhånd kan udelukkes, at der vil være behov for at forhøje antallet af nationale eksperter.

Rigspolitiet har endvidere oplyst, at det er Rigspolitiets opfattelse, at denne ordning sikrer en tilfredsstillende adgang til EIS.

3. OPERATIONELLE KONSEKVENSER

Europol-aftalen vil blive udmøntet, så Danmarks operationelle udbytte af samarbejdet i videst muligt omfang bevares. Det er dog forventningen, at Danmarks udtrædelse af Europol vil få operationelle konsekvenser. Det drejer sig konkret om, at informationsudvekslingen fremadrettet skal foregå via

de nationale eksperter, at Danmark ikke vil få adgang til Querying Europol System (QUEST), og at Danmark ikke med samme smidighed kan inddrage oplysninger i det analytiske og proaktive kriminalitetsbekæmpende arbejde.

Rigspolitiet har endnu ikke konkrete erfaringer med de operationelle konsekvenser, som Europol-aftalen ved udløbet af overgangsperioden vil medføre. Nedenstående oplysninger om de fremtidige konsekvenser for politiets arbejde med hensyn til EIS og QUEST skal ses i dette lys.

3.1. Adgang til Europols databaser

Medlemmer af Europol har som bekendt direkte adgang til EIS og kan således foretage søgninger i databasen, ligesom de enkelte medlemmer har adgang til at opdatere og lagre oplysninger i EIS. På nuværende tidspunkt har Rigspolitiet (NEC), de to udlændingekontrolafdelinger og Politiets Efterretningstjeneste (PET) direkte adgang til EIS, mens forespørgsler fra de enkelte politikredse håndteres via NEC's personale i NSIOC.

Senest fra den 1. november 2017 har dansk politi ikke længere direkte adgang til EIS. Det betyder, at dansk politi ikke selv kan foretage søgninger i eller opdatere og lagre informationer til EIS. Informationsudvekslingen skal som nævnt i stedet fremover ske via forespørgsler til Europol, der i praksis altovervejende vil blive håndteret af de nationale eksperter.

Dette vil have den konsekvens, at medarbejdere hos NEC, udlændingekontrolafdelingerne og PET i forbindelse med eksempelvis grænsekontrolarbejdet og Rigspolitiets analyse- og monitoringsarbejde ikke vil have direkte adgang til EIS, men skal forespørge via de nationale eksperter. Det er i den forbindelse naturligvis en fordel, at Europols bestyrelse har godkendt, at to af de nationale eksperter vil have arbejdssted i Danmark.

Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2016/794 af 11. maj 2016 om Den Europæiske Unions Agentur for Rets-håndhævelsessamarbejde (Europol) (Europol-forordningen) medfører desuden en udvidet dataadgang for medlemmer af Europol sammenlignet med tidligere. Rigspolitiet har i den forbindelse oplyst, at medlemmer af Europol på længere sigt vil kunne tilgå visse data umiddelbart og andre data på hit/no-hit basis.

3.2. QUEST

QUEST er et særligt system, der giver Europol-medlemmers kompetente myndigheder adgang til at søge i dele af de data, der på nuværende tidspunkt stilles til rådighed af Europol. Disse søgninger vil bl.a. kunne ske fra mobile enheder (mobiltelefoner, tablets mv.), der er indrettet til dette.

Europol har ifølge Rigspolitiet oplyst, at QUEST fra primo oktober måned 2017 blev integreret som et pilotprojekt i Spanien. Det er foreløbigt forventningen, at QUEST vil være tilgængeligt for alle medlemmer af Europol i løbet af december måned 2017. Det er herefter op til de enkelte medlemslande, hvornår QUEST udrulles i landene.

Rigspolitiet har oplyst, at implementeringen af QUEST i Europol indebærer, at der for de øvrige EU-medlemsstater indføres mulighed for en mere smidig og hurtig adgang til en del af EIS-data, der herefter vil kunne tilgås i forreste linje af det operative personale via mobile enheder.

Denne mulighed bliver ikke stillet til rådighed for Danmark som følge af, at Danmark efter samarbejdsaftalen ikke har direkte adgang til EIS. Det betyder ifølge Rigspolitiet, at dansk politi i modsætning til politiet i de øvrige EU-medlemsstater ikke vil kunne foretage opslag i EIS som led i det

patroljerende politis opgavevaretagelse, herunder i forbindelse med udlændingekontrol, grænsekontrol, indsatsen over for udenlandske personer med relation til bandemiljøet mv.

Hvis politiet således antræffer en udenlandsk person eller standser et udenlandsk køretøj, der er mistænkt for at indgå i kriminelle aktiviteter, vil politipersonalet ikke på stedet kunne foretage en søgning via mobilt udstyr i Europols databaser med henblik på at fastslå, om den pågældende er kendt for kriminalitet i andre EU-lande.

Det er ifølge Rigspolitiet vanskeligt at foretage en præcis vurdering af, hvor mange betjente der ville have fået direkte adgang til Europols databaser via QUEST, hvis Danmark fortsat havde været medlem af Europol. Det skyldes, at udrulningen af mobile søgefunktioner mv. beror på en løbende operativ vurdering af bl.a. de operative anvendelsesmuligheder, som QUEST over tid måtte vise at have.

Spørgsmålet om, i hvilket omfang Danmark ville have kunnet udbrede QUEST i dansk politi, ville generelt have forudsat nærmere afklaring af, hvordan QUEST forudsættes implementeret. Dog skal det bemærkes, at Rigspolitiet i disse år generelt arbejder på at udrulle egne mobile søgefunktioner og mobil sagsbehandling via særlige politiapps mv. Rigspolitiet ville i den forbindelse have ønsket at udbrede QUEST til alle relevante polititjenestemænd.

Med ovennævnte forbehold, er det Rigspolitiets vurdering, at flere tusinde danske politifolk ville have fået adgang til at benytte QUEST i løbet af kort tid efter, at en udrulning af QUEST i dansk politi måtte have fundet sted.

Rigspolitiet har ved denne vurdering lagt vægt på, at den igangværende udrulning af dansk politis mobile søgefunktioner via særlige politiapps mv. – der giver adgang til politiets egne registre og relevante dele af Schengen Informationssystemet – vil omfatte ca. 8.000-10.000 medarbejdere i dansk politi. Dertil kommer, at udrulningen af QUEST ville kunne have understøttet, at de relevante oplysninger fra Europols databaser blev stillet til rådighed for de politifolk, der i deres daglige arbejde har til opgave at imødegå de kriminalitetsformer, der er omfattet af Europols mandat, f.eks. organiseret kriminalitet, røveri og tyveri af særlig grov beskaffenhed, ulovlig handel med våben, narkotikahandel mv. Sådanne opgaver varetages bl.a. i forbindelse med dansk politis almindelige patruljevirkosomhed eller som led i opgaver, der er knyttet til grænse- og udlændingekontrol.

3.3. Anvendelse af data fra Europol i det analytiske og proaktive kriminalitetsbekæmpende arbejde

Den moderne analysekapacitet (navnlig POLINTEL), som dansk politi i disse år opbygger for at imødegå bl.a. alvorlig grænseoverskridende kriminalitet, vil endvidere ikke uden direkte adgang til EIS optimalt kunne udnytte de tilgængelige efterretninger og oplysninger om udenlandske kriminelle, tendenser i kriminalitetsbilledet mv. Det er således Rigspolitiets vurdering, at den manglende direkte adgang til EIS bevirker, at oplysninger fra EIS ikke med samme smidighed vil kunne anvendes som led i dansk politis løbende udarbejdelse af kriminalitetsanalyser, patruljeoplæg, monitorering af bandekriminalitet mv.

I takt med, at politiet i de øvrige EU-medlemsstater får en direkte adgang til eksempelvis informationer i andre Europol-databaser end EIS, vurderer Rigspolitiet endvidere, at den operative værdi for dansk politi sammenlignet med politiet i de øvrige EU-medlemsstater vil blive yderligere begrænset.

3.4. Sammenfatning

I overensstemmelse med Rigspolitiets vurdering af den skitserede aftale fra december 2016, er det således samlet set fortsat Rigspolitiets vurdering, at aftalen med Europol på en række væsentlige områder er operativt tilfredsstillende for dansk politi. I forhold til adgangen til databaserne er det Rigspolitiets vurdering, at aftalen sikrer dansk politi en adgang, der operationelt næsten svarer til den direkte adgang, dansk politi havde frem til 1. maj 2017. Det er dog Rigspolitiets vurdering, at den manglende direkte søgeadgang, herunder særligt den manglende adgang til QUEST og den manglende mulighed for at lade oplysninger fra Europol indgå direkte som understøttende datakilde i politiets analytiske og proaktive kriminalitetsbekæmpende arbejde, inden for meget kort tid vil indebære en væsentlig begrænsning af dansk politis mulighed for at bekæmpe grænseoverskridende kriminalitet sammenlignet med medlemmer af Europol.

4. ØKONOMISKE KONSEKVENSER

Europol-aftalen indebærer, at der ansættes nationale eksperter, der med arbejdssted enten i Europols hovedkvarter i Haag eller i Rigspolitiet vil skulle foretage søgninger mv. i EIS. Der er som nævnt aktuelt rekrutteret fire nationale eksperter, hvoraf to skal arbejde i Europols hovedkvarter i Haag, mens de to øvrige vil komme til at arbejde i Danmark. Ordningen vil som nævnt løbende blive evalueret, og det kan ikke udelukkes, at der bliver behov for at forhøje antallet af nationale eksperter.

Det påhviler efter aftalen – med nogle få undtagelser – Danmark at afholde alle omkostninger forbundet med disse ansættelser. Dette forventes baseret på fire medarbejdere at medføre omkostninger for Rigspolitiet på 1,2 mio. kr. i 2017 som følge af ansættelse af de nationale eksperter i september måned 2017. Herefter vil ordningen medføre meromkostninger for Rigspolitiet på 3,8 mio. kr. årligt fra 2018 og frem. En eventuel beslutning om at forhøje antallet af nationale eksperter vil selvsagt forøge omkostningerne.

Danmark bidrog forud for 1. maj 2017 til finansieringen af Europol via Danmarks bidrag til EU-budgettet. Danmark er efter aftalens artikel 22 tilsvarende forpligtet til at bidrage direkte til Europols budget med et årligt beløb, som svarer til Danmarks procentandel af medlemsstaternes samlede BNI. Det svarer for perioden 1. maj 2017 til 31. december 2017 til ca. 11 mio. kr., hvilket svarer til det bidrag, Danmark ville have skullet betale via EU-budgettet, hvis Danmark var forblevet medlem af Europol. På finanslovsforslaget for 2018 er bidraget til Europol budgetteret til 16,6 mio. kr. årligt fra 2018 og frem, men beløbet vil blive justeret årligt, når der foreligger opdaterede BNI-tal, som udgør beregningsgrundlaget for bidragets størrelse.

Hermed slutter redegørelsen.
